

ROLUL EMOȚIILOR ȘI AL TRĂIRILOR PERSONALE ÎN ARTA ABSTRACTĂ

Carmen MOCANU*

Cuvinte cheie: *arta abstractă, pictură, limbaj vizual*

Mots-clés: *L'art abstrait, peinture, langage visuel*

Résumé

L'art abstrait s'est affirmé dans la peinture et la sculpture comme une des tendances principales du 20e siècle en tant que langage visuel qui n'utilise pas des sujets et des objets du monde réel ou naturel mais des formes et des couleurs pour ce qu'elles peuvent représenter et transmettre. Pour Vassily Kandinsky, les formes et les couleurs peuvent communiquer des vérités spirituelles, cachées derrière les apparences quotidiennes. La problématique initiale partait de la prémisse selon laquelle la peinture abstraite contemporaine respecte les idées et les principes des artistes qui ont initié le mouvement il y a cent ans. Cette étude présente, brièvement, quatre artistes français contemporains : Michelle Durix, Chambaud Anthony, Jadis et Elisabeth Weonea avec leurs arguments personnels qui les motivent et les inspirent dans leurs créations. Leurs témoignages et leurs œuvres nous amènent à la conclusion que l'art abstrait d'aujourd'hui signifie créativité, intuition, émotion et sentiment. C'est l'art de la liberté artistique assumée, du non-conformisme. Peindre c'est une recherche permanente, la découverte de soi, la construction de l'équilibre personnel par l'harmonie des formes et des couleurs.

În 1832 deja, în lucrarea sa *Estetica: Texte alese*, Hegel afirma „Arta trebuie să-și propună un alt scop decât imitația pur formală a naturii; (...) imitația nu poate produce decât capodopere din punct de vedere tehnic, niciodată opere de artă”¹.

Arta abstractă s-a afirmat în pictură și sculptură ca una din tendințele principale ale secolului 20. Michel Ragon definea arta abstractă ca fiind „arta care nu conține nici o evocare a realității observate, indiferent dacă această realitate a fost sau nu, punctul de plecare al artistului”².

Arta abstractă este un limbaj vizual care se lipsește de model și care nu folosește subiecte și obiecte din lumea reală sau naturală. Ea se folosește de forme și culori pentru ceea ce ele pot reprezenta și transmite. După opinia lui Jean-Louis Ferrier (critic și autorul cărții *Aventura artei în secolul 20*) trei artiști ar avea contribuții de egală importanță în inițierea acestei arte:

* Profesor, Colegiul Economic „Anghel Rugină” Vaslui

¹ Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Esthétique: Textes choisis*, Ed. PUF, Paris, 1998, p. 16.

² Michel Ragon, *L'Aventure de l'art abstrait*, Ed. Robert Laffont, Paris, 1956, p. 240.

- Vassili Kandinsky (Moscova, 1866 - Neuilly-sur-Seine, 1944) ar putea fi adevăratul precursor al acestei arte. Operele sale de la începutul anilor 1910 foloseau deja o gamă impresionantă de culori și tehnici picturale. Artistul anunță în lucrările sale „Despre Spiritual în artă” și în „Pictură în particular” că ideea inutilității reprezentării figurative în artă i-a venit de la un tablou așezat din greșeală invers.

Tot el consideră că formele și culorile puteau comunica adevăruri spirituale, ascunse în spatele aparențelor cotidiene, dificil de descris în cuvinte. De asemenea, artistul vede o similitudine între muzică și pictură. Pentru el: „culoarea reprezintă clapele. Ochiul este ciocanul. Sufletul este pianul cu numeroasele lui corzi. Artistul este mâna care face sufletul să vibreze prin intermediul unei clape sau a altea”³.

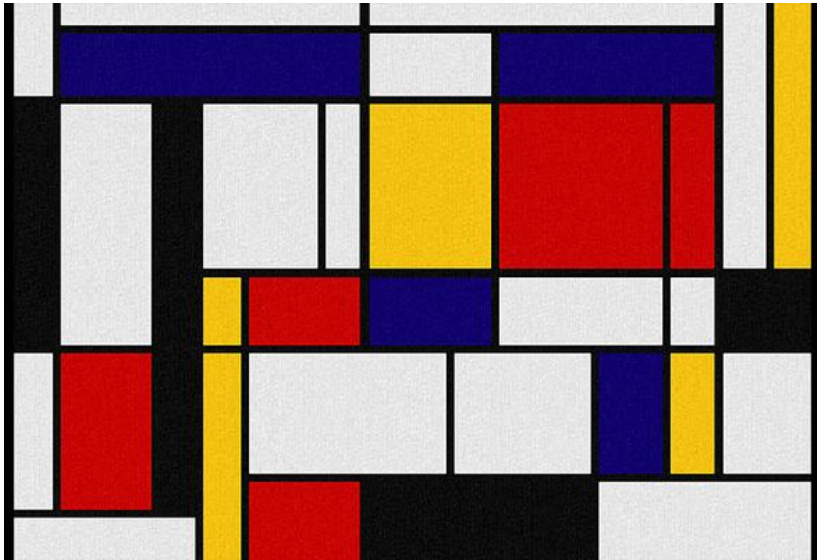
Vassili Kandinsky, *Fara titlu*, Prima acuarela abstracta (1910-1913)

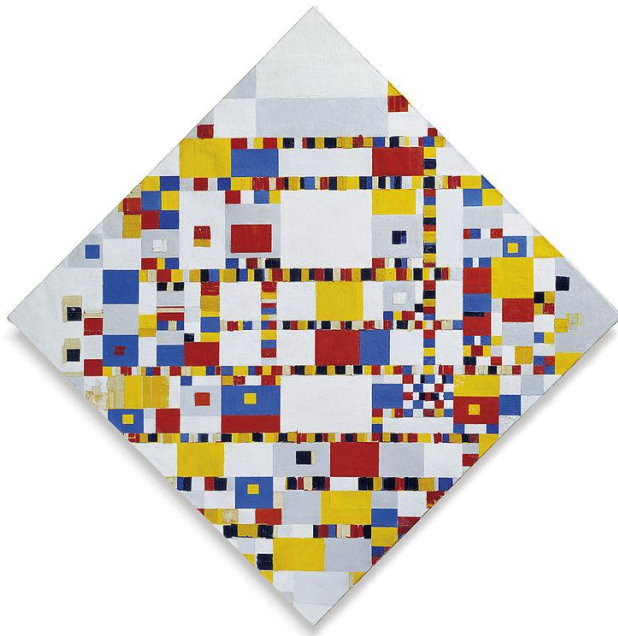
Vassili Kandinsky, *În gri* (1919), ulei/pânză 129 x 176 cm

³ Michel Seuphor, *L'Art abstrait : période 1910-1918*, vol. 1, Maeght, Paris, 1971, p. 227

- Piet Mondrian (1872, Amersfoort, Olanda - 1944, New York, Statele Unite) obține structuri geometrice abstracte pornind de la una din picturile sale reprezentând o crescătorie de stridii în contre-jour la mare.

Piet Mondrian, *Compoziție în roșu, galben și negru*, 1926

Victory Boogie Woogie, ultimul tablou al lui Mondrian, realizat în 1944

- Kasimir Malevich (Kiev, 1878 - 1935, Leningrad), pictor, desenator, sculptor și teoretician, inițiator al curentului pe care-l numește «suprematism».

În 1915, Malevitch pictează trei elemente pe care le va include mai târziu printre elementele fondatoare ale suprematismului: Pătratul negru, Crucea neagră și Cercul negru. Folosind forme simple cu caracter geometric și unicolore dispuse pe pânză sau construite în realitate (arhitectone), suprematismul arată caracterul infinit al spațiului și relația de atracție și respingere a formelor. Malevitch caută simplificarea extremă și ajunge astfel la faimosul Pătrat negru pe fond alb.

Kasimir Malevitch, *Pătrat negru pe un fond alb* (1915)

Kasimir Malevitch, *Supremus N° 58 - Galben și negru* (1916)

Pentru acești trei artiști, trecerea de la figurat la abstract s-a făcut destul de lent între 1910 și 1917. Dar aceasta tendință în artă va fi pregătită de evoluția generală a epocii care va fonda de asemeni cubismul, raionismul, futurismul. Abstracția n-a fost o revelație izolată, ea face parte dintr-un context global extrem de creativ în toate manifestările artistice. Cu toate acestea, abstracția rămâne arta cea mai dificil acceptată de public deoarece un asemenea tablou n-ar reprezenta «nimic», lucru ce șochează uneori gusturile și obiceiurile în aprecierea artei. O pictură abstractă trebuie abordată într-un spirit diferit de operele figurative.

În anii 30 asistăm la nașterea mai multor grupuri în care numeroși artiști doresc să fondeze un sistem pictural pornind de la numeroasele scrieri, dovezi și mărturii lăsate de Kandinsky, Mondrian și Malevitch referitoare la modul în care «fabricăm» arta abstractă.

Sfârșitul războiului de la 1945 antrenează arta abstractă într-un fenomen care devine mondial și permite apariția numeroaselor mișcări artistice cum ar fi: pictura gestuală, arta informală, arta cinetică, arta optică sau arta minimală. În America, între 1942 și 1957, Expresionismul Abstract îl impune pe Ashile Gorky, iar în «pictura

gestuală», Pollock, Kline și Kooning sunt artiștii americani în a căror artă se resimte influența lui Mondrian sau a lui Masson¹.

Jackson Pollock 1912-1956, Blue Moby Dick (1943)

Constatăm totuși că rămâne dificil de interpretat ce se întâmplă între artist și opera sa. Artiștii posedă cu toții capacitate imaginativă, transpunând în operele lor direct sentimente, exercițiu încă și mai complex decât însăși descifrarea unei opere abstracte.

Întrebări multiple nu au întotdeauna răspuns: emoțiile privitorului în fața unei lucrări sunt oare acelea ale artistului din momentul creației? Oare artistul transmite propriile sentimente?

Nu întotdeauna. Sunt artiști care afirmă că într-un tablou abstract putem vedea ceea ce dorim, sentimentele fiind prea personale pentru a fi impuse. Un tablou abstract trebuie să rămână un spațiu de libertate în care să ne plimbăm fără a fi dirijați undeva anume.

Problematika inițială pornea de la premisa că dacă pictura abstractă contemporană și-a îmbogățit paleta cu multitudini de forme, culori, suporturi și e mai inventivă ca niciodată, ea respecta cu conștiinciozitate ideile artiștilor care au inițiat mișcarea acum o sută de ani.

Pentru a verifica această ipoteză, după o privire de ansamblu asupra artiștilor recunoscuți astăzi în lumea artei abstracte franceze, m-am oprit la prezentarea, pe scurt, a patru dintre ei: Michelle Durix, Chambaud Anthony, Jadis și Elisabeth Weonea. Abstracția lirică pare să fie punctul comun al artiștilor contemporani,

¹ Ingo F. Walther (dir.), *L'Art au XXe siècle, Première partie: Peinture*, Taschen, 2002, Chap. 6

mărturiile lor converg toate spre o idee care pare să le anime actul creației: exprimarea sentimentelor, a emoțiilor, a trăirilor personale².

Michelle Durix

Mărturia artistei: «După mulți ani de figurativ în care cântam frumusețea lumii și după ce am pictat Africa timp de 15 ani punând în scena o multitudine de personaje, simt nevoia să pictez altfel. Simplificând, rămânând în inima culorii și a creației, a ritmului, ajung la abstracție. Culoarea explodează, pânzele mele poartă amprente, semne, urme ale timpului. Pictura mea se vrea veselă, fericită. Este cântecul vieții. Ea vrea să genereze bucurie și energie».

Chambaud Anthony

Argumentul artistului: «Sunt specializat în Arta Abstractă. Comunic în mod esențial prin forme, culori, fără trimitere la referințele clasice existente. Utilizez numeroase tehnici cum ar fi l'Action painting, le Dripping, Le pouring et le All-over însa înainte de toate avansează fără să fi învățat, ca autodidact ca să-mi las creativitatea liberă să se exprime.

² Christian Schmitt, *L'art abstrait ou faire une œuvre sur rien*, Le Nouveau Cénacle, 28 janvier 2014

În modestul meu atelier realizez creații originale lăsându-mă ghidat de ideile mele, culori, forme. Pe un fond muzical adecvat, îmi las sentimentele să se exprime prin culorile pe care le aplic pe pânza cu mijloacele care mă inspiră».

Jadis

Jadis, pictor contemporan autodidact se numără printre artiștii francezi cei mai cunoscuți din generația sa. Pictează și organizează stagii de pictură acrilică în Franța și Canada. Creația sa pornește de la tușe de culoare puse la întâmplare pe pânză pentru a se termina într-o căutare minuțioasă a armoniei în compoziție. Artista creează o operă abstractă jucându-se cu formele și culorile. În căutarea continuă a echilibrului, pânzele sale evoluează odată cu exercițiul și cu stăpânirea tehnicii. Jadis utilizează diverse metode de lucru, își fabrică propriile culori, trece de la pensulă la cuțit, de la straturi de culoare transparente la unele dense. Este o pictură de o mare forță care descrie o emoție blândă și calmă. Talentul acestei artiste a fost recunoscut și premiat în diverse saloane. Ea a expus în mai multe orașe mari din Franța, Elveția, Germania și Belgia.

Elisabeth Weonea

Mărturie artistică: «Încă din copilărie am fost mereu atrasă de creația artistică și în special de desen. Am explorat o parte a creativității mele încercând diferite tehnici într-un stil figurativ. În 2012 am hotărât să mă lansez în pictura pe pânză. Într-un stil abstract, acest univers, până atunci necunoscut, mi-a oferit o mare libertate de expresie și de mișcare.

Pictez în special în culori acrilice. Pânzele mele sunt spontane, nu fac niciodată schițe în prealabil. Mă las ghidată de emoții și de imaginație. Realizez picturi pe care încerc să le fac puternice și fragile în același timp, îmbinând folosirea pensulei cu a sprayului acrilic sau a altor instrumente. Îmi încep lucrul prin a suprapune straturi groase de culoare mai apoi selecționez o paletă de culori pe care le lucrez în diferite moduri. Încerc să compun o armonie vizuală între culori, forme și efectele create de materie.

În ultimii trei ani, a picta a devenit pentru mine o adevărată nevoie. Pictez modul în care simt momentul prezent. Sunt ca într-o meditație, pe o altă frecvență în care timpul nu există. O pictură intuitivă care reflectă identitatea mea profundă».

Mărturiile și arta pictorilor prezentați ne conduc spre concluzia că arta abstractă astăzi înseamnă creativitate, intuiție, emoție, sentiment. Ea își permite să fie liberă, să nu țină cont de reguli și chiar dacă își creează propriile reguli, mai apoi tot ea le încalcă, sfidându-le. A plăcea, a se încadra în norme nu a fost și nu este prioritatea niciunuia dintre acești artiști. A picta pentru a căuta permanent, pentru a se descoperi pe sine și a-și construi propriul echilibru căutând armonia în culori și forme pare să fie singura lumină ce le călăuzește drumul artistic.

BIBLIOGRAFIE

- Walther, F. Ingo (dir.), *L'Art au XXe siècle, Première partie: Peinture*, Taschen, 2002.
- Schmitt, Christian, *L'art abstrait ou faire une œuvre sur rien*, Le Nouveau Cénacle, 28 janvier 2014.
- Seuphor, Michel, *L'Art abstrait: période 1910-1918*, vol. 1, Maeght, Paris, 1971.
- Ragon, Michel, *L'Aventure de l'art abstrait*, Ed. Robert Laffont, Paris, 1956.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Esthétique: Textes choisis*, Ed. PUF, Paris, 1998.